

Belastningsskador i EU:s medlemsstater

Sammanfattning av arbetsmiljöbyråns rapport

Belastningsskador ("Repetitive Strain Injury" eller RSI) är en term som vanligen används, även om den inte är allmänt fastställd, för att täcka en skala av arbetsrelaterade muskuloskeletala sjukdomar. Dessa sjukdomar kan påverka såväl armar som ben inklusive axlar, nacke, handleder, armbågar och knän och orsakas av arbete som innebär besvärliga arbetsställningar och arbetsrörelser eller arbete av mycket enformigt slag eller med högt arbetstempo (se arbetsmiljöbyråns rapport "Arbetsrelaterade muskuloskeletala sjukdomar i nacke, armar och händer").

Detta faktablad tar upp resultaten från en ny rapport från arbetsmiljöbyrån, *Repetitive Strain Injuries in the Member States of the European Union* (Belastningsskador i Europeiska unionens medlemsstater), och grundar sig på resultat från ett frågeformulär som distribuerades under 1999. Undersökningen genomfördes efter en förfrågan från Nederländska ministeriet för socialpolitik och sysselsättning som ville veta hur de europeiska länderna definierar och mäter belastningsskadeproblemet och vilka slag av regler och åtgärder de vidtagit för att angripa problemet.

Belastningsskador - ett europeiskt perspektiv

- Det finns ingen gemensam definition av belastningsskador inom medlemsstaterna även om alla har en form av terminologi som underförstått berör dessa tillstånd, såsom besvär i armar och nacke.
- Det finns stora variationer mellan medlemsstaterna när det gäller metoder för datainsamling och tillgängliga data om omfattningen av dessa sjukdomar. De uppgifter som finns bekräftar emellertid att sjukdomarna utgör en betydande risk på arbetsplatser.
- Förekomsten av dessa sjukdomar har samband med typen av arbete som utförs. Kvinnor arbetar ofta i yrken som utsätter dem för större risk.
- Medlemsstaterna tar många initiativ som syftar till att minska förekomsten av dessa sjukdomar.

Regeringsstrategier om belastningsskador

Ett antal medlemsstater har formulerat särskilda strategier och planer med syfte att förebygga arbetsrelaterade belastningsskador. Dessa initiativ har olika former och inbegriper,

- förebyggande åtgärder riktade till en särskild sektor,
- förbättrade rapporteringssystem,
- finansiering av forskning och särskilda studier,
- framställning av informationsmaterial, riktlinjer osv,
- protokoll för att följa upp hälsotillståndet,
- åtgärdsplaner och målsättningar för att minska förekomsten.

I andra medlemsstater tycks förebyggande av belastningsskador vara en del i den allmänna metoden för att förebygga risker i arbetet och att genomföra EU-lagstiftning. Belastningsskador kan ses som en del i en större grupp av muskuloskeletala sjukdomar i vilken ingår ryggsador beroende på risker vid manuell hantering bland annat. Detta förklarar varför en del av exemplen som medlemsstaterna givit även tar upp manuell hantering.

- **Österrike:** En undersökning genomfördes under 1999 för att inkludera arbetsrelaterade ryggradsskador och sjukdomar i senskidor i den officiella förteckningen över yrkessjukdomar.
- **Belgien:** En officiell grupp med uppgift att studera problemet har inrättats. Införandet av en informationspolicy för arbetsgivare och arbetstagare övervägs.
- **Danmark:** Gripa sig an belastningsskador är en del av ministeriets åtgärdsprogram för en ren arbetsmiljö år 2005. Efter ett parlamentsbeslut har arbetsmarknadens parter utarbetat en åtgärdsplan som syftar till att minska förekomsten med 50%.
- **Frankrike:** Flera regioner har gjort försök med att ändra rapporteringsförfaranden. Antalet rapporterade fall för belastningsskador ökade tiofaldt i vissa regioner och kvaliteten på de inlämnade uppgifterna förbättrades betydligt.
- **Tyskland:** Programmen för att bekämpa muskuloskeletala sjukdomar koncentreras på forskningsstudier samt överföring och genomförande av EU-förordningar till nationell nivå.
- **Grekland:** Verksamheten rör genomförande av arbetarskyddslagstiftning för förebyggande av muskuloskeletala sjukdomar enligt EU:s ramdirektiv om bildskärmsarbete och manuell hantering av laster.
- **Irland:** Planer på att ta sig an frågan i ett framtida arbetsprogram.
- **Luxemburg:** Planer för år 2000 inkluderar två projekt inom den ekonomiska sektorn och byggnadssektorn.
- **Nederländerna:** Ett fyraårigt mål har satts upp för att minska problemen med belastningsskador hos de som arbetar vid bildskärm med 10% (eller 100 000 fall).
- **Spanien:** På statlig nivå har en policy utarbetats i vilken ingår lagstiftning, offentliggörande av tekniska handböcker, protokoll för uppföljning av hälsotillståndet. Några autonoma regioner har inlett studier i syfte att förbättra arbetsmönster inom särskilda sektorer och på detta sätt minska belastningsskador (t. ex. banansektorn på Kanarieöarna).
- **Sverige:** Arbetsrelaterade muskuloskeletala sjukdomar är ett av fem prioriterade områden för Arbetarskyddsstyrelsens nuvarande treåriga plan. Initiativen har inkluderat nya bestämmelser om ergonomi för att förebygga muskuloskeletala sjukdomar medan nyligen ändrade bestämmelser för bildskärmsarbete tar upp frågan om monotona, upprepade arbetsuppgifter med tangentbord och mus.
- **Förenade kungariket:** Ämnet erkänns som ett allvarligt problem och åtgärder genomförs inom ramen för nuvarande lagstiftning.

Målsättningar för att minska besvär relaterade till belastningsskador

Även om det ännu inte är vanligt så har några medlemsstater satt upp kvantitativa mål i syfte att minska förekomsten av belastningsskador. I Danmark har en åtgärdsplan med arbetsmarknadens parter till syfte att halvera mängden monotont arbete. Sverige har satt upp det särskilda målet att minska andelen kvinnor som dagligen lyfter laster på 15 kg med 25%. Nederländerna önskar uppnå en minskning med 10% inom en fyraårsperiod av antalet personer som drabbas av besvär på grund av belastningsskador vid bildskärmsarbete.

Informationskampanjer om besvär relaterade till belastningsskador

Undersökningen gav många exempel på informationskampanjer med syfte att förebygga besvär relaterade till belastningsskador. Några av initiativen leds av regeringar tillsammans med arbetsmarknadens parter såsom arbetsgivarorganisationer och fackföreningar. Andra kampanjer organiseras också regelbundet av andra organisationer såsom fackföreningarna själva. Kampanjer kan omfatta framställning och spridning av informationsmaterial, genomförande av seminarier, användningen av inspektörer för att lyfta fram frågan, val av en vecka för att genomföra aktiviteter. Kampanjerna kan inriktas på en specifik sektor eller på en särskild sjukdom/risk såsom ryggont/manuell hantering. Några exempel ges nedan.

- **Belgien:** Den nationella kommittén för arbetarskydd inom byggnadsindustrin har för avsikt att starta en informationskampanj avseende belastningsskador för byggnadsarbetare.
- **Danmark:** Arbetsmarknadens parter har gett ut riktlinjer om belastningsskador till berörda sektorer. Det danska Arbejdstilsynet har även skickat informationsmaterial till samma sektorer i samband med deras initiativ för att minska belastningsskador. Informationsmöten har hållits både på central nivå för yrkesverksamma inom arbetsmiljöområdet och på lokal nivå för anställda i industrier där belastningsskador förekommer.
- **Luxemburg:** En nationell vecka för att öka medvetenheten hölls under 1999.
- **Nederländerna:** 1999 startades en informationskampanj initierad av regeringen riktad till de som arbetar vid bildskärm och till deras arbetsgivare. En cd-rom och ett häfte distribuerades till samtliga företag med fler än 20 anställda för att göra de som arbetar vid bildskärm medvetna om riskerna och för att ge information om effektiva åtgärder mot belastningsskador.
- **Portugal:** Kampanjer för att öka medvetenheten riktade till anställda och arbetsgivare har lanserats.
- **Spanien:** Informationsblad har framställts om särskilda områden eller ämnen såsom lasthantering, arbetsställningar, karpaltunnelsyndrom och bildskärmar.

Initiativ för samarbete eller frivilliga avtal om belastningsskador

Det finns exempel på ett brett spektrum av initiativ för samarbete eller frivilliga avtal med arbetsmarknadens parter, vilka vanligtvis sker på sektorsnivå, där arbetsmarknadens parter på ett aktivt sätt samarbetar i nationella projekt eller sektorsprojekt.

- **Belgien:** Förhandlingar sker inom byggnadsindustrin. De kan leda fram till ett avtal om begränsning av arbetsbelastning.
- **Italien:** Ett avtal tecknades avseende sjukvårdspersonal (offentliga sektorn) inom det förebyggande hälsovårdssystemet avseende ramdirektivet.

- **Nederländerna:** Kontakt kommer att tas med arbetsmarknadens parter inom högrisksektorer för att diskutera möjligheterna till ett särskilt frivilligt avtal avseende belastningsskador. Det nederländska hälsorådet har ombetts att komma fram till en vetenskaplig gemensam ståndpunkt rörande de speciella arbetsrelaterade faktorerna för belastningsskador.
- **Spanien:** På statlig nivå har försök gjorts att upprätta samarbete mellan yrkesinspektionen och fackföreningarna för ett antal kampanjer om belastningsskador inom särskilda sektorer (klädtextilverkning och stormarknadskassörer) men detta har inte resulterat i någon konkret verksamhet. Några autonoma regioner har planerat att påbörja ett antal projekt inom vissa sektorer.
- **Sverige:** Personalen på Arbetarskyddsstyrelsen har under många år regelbundet arbetat i branchgrupper med arbetsmarknadens parter, t. ex. för hotell/restaurang och grossist-/detaljhandel. Arbetsrelaterade muskuloskeletala sjukdomar (inklusive belastningsskador) är en av de frågor som behandlas i dessa samarbetsgrupper.

Mera läsning

Rapporten finns i sin helhet på arbetsmiljöbyråns webbplats <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/>

Den tryckta rapporten Repetitive Strain Injuries in the Member States of the European Union, 32 sidor, Europeiska arbetsmiljöbyrån, 2000, ISBN 92-828-8804-5 kan beställas från Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer EUR-OP i Luxemburg (<http://eur-op.eu.int>), eller från de lokala försäljningsställen.

Dessutom finns, Work-related neck and upper limb musculoskeletal disorders, 116 sidor, Buckle, P., Devereux J., Europeiska arbetsmiljöbyrån, 1999, ISBN 92-828-8174-1, pris 7 euro (exklusive moms). Den finns på samma försäljningsställen som ovan.

EU:s informationskampanj om muskuloskeletala sjukdomar

”Säg adjö till belastningsskadorna” är temat för den Europeiska arbetsmiljöveckan som äger rum i Europeiska unionens femton medlemsstater i oktober 2000. Arbetsmiljöbyrån har tagit fram faktablad och andra informationsprodukter till stöd för veckan. <http://osha.eu.int/ew2000/> är direktlänken till information om Europeaveckan.